

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ОБ'ЄДНАНИХ В КЛАСТЕР

Вітковський Ю. П., Єршова О.

Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П. Василенка

Анотація У статті викладено результати досліджень у сфері розвитку інноваційної діяльності підприємств, запропоновано методику оцінки управління розвитком інноваційного потенціалу об'єднаних підприємств в кластер.

Ключові слова: інновація, інноваційний процес, інноваційний потенціал, імітаційне моделювання, кластер, ефект синергії.

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ ОБЪЕДИНЕННЫХ В КЛАСТЕР

Витковский Ю. П., Ершова А.

Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства им. П. Василенко

Анотация В статье изложены результаты исследований в сфере развития инновационной деятельности предприятий, предложена методика оценки управления развитием инновационного потенциала предприятий кластера.

Ключевые слова: инновация, инновационный процесс, инновационный потенциал, имитационное моделирование, кластер, эффект синергии.

ESTIMATION OF EFFICIENCY OF MANAGEMENT DEVELOPMENT OF INNOVATIVE POTENTIAL OF ENTERPRISES INCORPORATED IN A CLUSTER

Witkowski Y., Ershova A.

Kharkiv National Technical University of Agriculture named after P. Vasilenko

Annotation In the article the results of researches are expounded in the field of development of innovative activity of enterprises, the method of estimation of management development of innovative potential of the incorporated enterprises is offered in a cluster.

Keywords: innovation, innovative process, innovative potential, imitation design, cluster, effect of synergy.

Постановка проблеми. Потреба в нових теоретичних і практичних підходах до управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств, а також формування і розвиток технологічної конкурентоспроможності підприємств посилила інтерес до удосконалення досвіду в галузі інноваційного управління.

Критерієм ухвалення рішення про впровадження того або іншого управлінського нововведення служить позитивний економічний ефект. Проте в разі впровадження і використання кластерної структури управління оцінка економічного ефекту на практиці ускладнюється тим, що вигоди в результаті його впровадження важко виявити з сукупного грошового потоку підприємства. Труднощі також пов'язані із значними строками повноцінного впровадження кластерної моделі управління які часто не дозволяють оцінити економічні вигоди у короткостроковому періоді.

Аналіз останніх досліджень. В умовах України основним завданням розвитку організаційних форм інноваційного підприємництва є насамперед досягнення балансу інтересів інноваційного бізнесу і виробничо-технологічних можливостей підприємств. Це потрібно вирішувати шляхом раціональної політики фінансування та управління у сфері інноваційної діяльності. Основною метою формування

проаналізованих інтегрованих організаційно–правових структур управління, є об'єднання різних видів наявних потенціалів – для досягнення повного завантаження виробничих потужностей, зниження витрат, ризиків, фінансування інноваційної діяльності, управління розвитком інноваційного потенціалу в цілому на підприємстві[3, 4].

Згідно проаналізованих економічних праць Ж. Девлінга, Ф. Фельдмана, Г. Хакена, Дж. Мітчелом, кластеризація підприємств трактується як спосіб подолання «замикаючих» ефектів, характерних як для ринкової (дефіцит обігових коштів, асиметричність інформації, вхідні бар'єри на ринках і ін.), так і для державної координації (дефіцит координації, інформаційного обміну, експансія державного контролю й ін.) економічної діяльності, під якими розуміється ситуація, коли вони не забезпечують повного розкриття наявного інноваційного потенціалу, тобто з позицій певного втраченого ефекту [6, 7, 8, 9, 10]. Класифікація причин об'єднання підприємств представлено на рис.1.

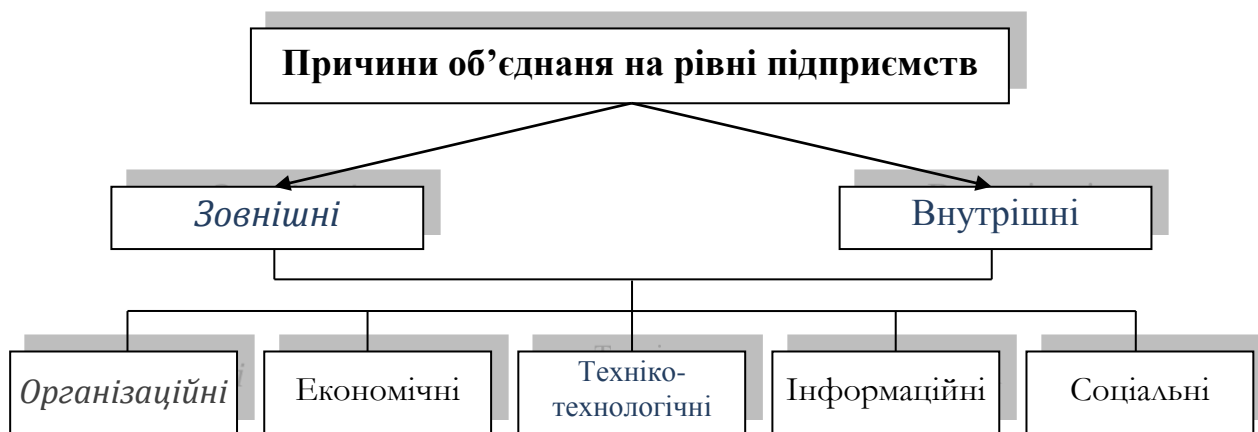

Рис.1. Причини об'єднання на рівні підприємств

Проведений аналіз дозволив систематизувати причини кластеризації підприємств згідно впливу зовнішніх і внутрішніх факторів (табл.1).

Проаналізовані детальні причини об'єднання підприємств, що зумовлені циклічністю світового економічного розвитку і рівнем розвитку країни, темпами змін технології та характером змін у виробництві, визначили можливий прогнозований діапазон організаційних форм співпраці суб'єктів господарської діяльності, що неоднозначно трактуються теоретиками і практиками у зв'язку зі специфікою правового статусу, що передбачається цивільним або господарським законодавством країни.

Невирішені частини проблеми. В умовах зростаючої динамічності зовнішнього середовища існує ймовірність ризику успішної реалізації інтеграційних змін для підприємств. Тому необхідна система виміру й оцінки ефективності організаційних нововведень, що дозволяє обґрунтовано приймати рішення про доцільність їх реалізації.

Характерні причини кластеризації підприємств [узагальнено автором]

Причини кластеризації	
Зовнішні	Внутрішні
Економічні	
Різке зростання цін на продукцію, сировину, технологію, робочу силу, інформацію. Законодавчі зміни в економіці.	Зміна структури власності. Значні збитки
Стан економіки держави, галузі. Політика державного регулювання. Характер конкуренції (цінова, нецінова). Ступінь і швидкість схильності змінам ринку	Рівень відповідності ресурсів цілям. Рівень наявності потенціалу. Зміна структури і величини витрат. Становище на ринку
Організаційні	
Криза в галузі. Різке посилення конкуренції, обумовлене: новими конкурентами; новими товарами. Рівень бар'єрів для вступу в галузь. Прийняття нового організаційно-економічного закону. Поява нових організаційно-правових форм управління. Рівень політичної стабільності	Зміна стратегії підприємства. Руйнування внутрішньої або зовнішньої структури управління підприємством
Зміна рівня конкуренції, обумовлена: а) постачальниками; б) споживачами; в) конкурентами. Зростання масштабів виробництва. Посилення тенденції до уніфікації та стандартизації	Наявність організаційних зв'язків і досвіду роботи з постачальниками, замовниками, дистриб'юторами, конкурентами
Техніко-технологічні	
Перехід до нового технологічного способу виробництва – до високих наукомістких технологій, поява принципово нових технологій	Нарощування інноваційного потенціалу, зміна технологічного типу підприємства
Поступова зміна технології. Подорожчання й ускладнення проектування, збільшення ризиків. Скорочення життєвого циклу продуктів	Наявність заділів НДДКР. Виробничі можливості
Інформаційні	
Поява нового способу передачі, збереження, переробки інформації	Зміна інформаційного носія
Нагромадження нових науково-технічних знань. Формування єдиних інформаційних систем	Нагромадження нових знань
Соціальні	
Різка зміна ставлення до підприємництва	Зміна керівництва
Розвиток підприємницького клімату. Розвиток політики соціальної відповідальності	Готовність керівництва до змін. Ступінь задоволеності персоналу якістю праці й оплатою

Метою дослідження є узагальнення й розвиток методичних основ управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств, обґрунтування положень та практичних засад управління розвитком інноваційного потенціалу, а також розробка рекомендацій стосовно підвищення ефективності управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств в умовах ринкових відносин.

Основні результати дослідження. Здійснення структурних перетворень наукоємних галузей на основі кластерних об'єднань може стати одним із заходів розвитку інноваційного потенціалу як рушійної сили економічного зростання підприємств. Ефективність кластерних структур управління дозволяє вирішувати різні завдання щодо управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств, а також обумовлюється проявом різних видів ефектів (рис. 2).

Рис. 2. Класифікація сфер ефектів від інтеграційної діяльності підприємств у формі кластера

Методика оцінки ефективності кластерної моделі управління базується на застосуванні вартісного підходу, що дозволяє об'єднати облік впливу кластерної структури на всі аспекти діяльності, з одного боку, і тривалість в часі як на впровадження, так і на здобуття вигод — з іншого. Суть вартісного підходу полягає в порівнянні базової і потенційної вартостей підприємств. У першому випадку оцінки вартості передбачається інерційний варіант розвитку підприємств, збереження існуючих тенденцій управління розвитком інноваційного потенціалу. Цей сценарій не вимагає радикального втручання в бізнес-процеси з боку керівництва.

Другий варіант, навпаки, передбачає оцінку потенційної вартості підприємств з урахуванням впровадження кластерної моделі управління розвитком інноваційного потенціалу. Як і у випадку з будь-яким інвестиційним проектом, цей сценарій потребує додаткових витрат. Потенційні економічні вигоди виявляться в зростанні вартості підприємств і збільшенні вільних грошових потоків у порівнянні з базовим сценарієм.

Основними причинами збільшення грошових потоків виступають зростання об'ємів реалізації за рахунок ефективнішого здійснення інноваційної діяльності, а також скорочення витрат за рахунок сфокусованої стратегії зростання продуктивності праці, успішного планування і контролю. Таким чином, економічний ефект при використанні вартісного підходу дорівнює різниці оцінок вартості підприємств. По суті, економічний ефект є приростом вартості об'єднаних підприємств в кластер.

Кластерна структура управління є свого роду опцією розвитку, оскільки фінансові витрати об'єднаних підприємств значно менші, отримуються значні конкурентні переваги за рахунок проходження одного з етапів інноваційного циклу – створення кінцевих виробів завдяки об'єднанню підприємств. Ефект від такого об'єднання збільшується завдяки наявності ефективного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу всередині кластера підприємств.

Кластерна структура управління, окрім безпосереднього економічного ефекту, вираженого в грошовій формі, виявиться також у вигляді стратегічного, інноваційного синергетичного та інших ефектів, а також позитивно впливатиме на стан підприємств, що пов'язано з:

- формуванням спільного, єдиного уявлення про стратегію і цілі підприємств серед персоналу;
- створенням нових ринкових можливостей в результаті вивчення конкурентної структури галузі;
- уніфікацією методів збору, підготовки і представлення даних управлінській звітності;
- зниженням ризиків інноваційної діяльності в результаті впровадження методики вибору стратегічного партнера та комплексної оцінки сукупного потенціалу кластера;
- підвищенням мотивації співробітників в результаті представлення організаційних і індивідуальних цілей в наочній і доступній формі;
- оптимізацією складання прогнозів;
- формалізацією критеріїв і методів управління продуктивним портфелем.

При розгляді деяких видів ефекту від впровадження і використання кластерної структури управління слід зупинитися детальніше на таких з них.

Стратегічний ефект характеризується перш за все можливістю розробки і коректування стратегії управління розвитком інноваційного потенціалу об'єднаних підприємств в кластер. Використання розробленого методичного забезпечення дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення у сфері управління на стратегічному рівні, які пов'язані в першу чергу з визначенням ключових напрямів інноваційної діяльності об'єднаних підприємств кластера, формуванням портфеля інноваційних проектів, визначенням стану інноваційної активності підприємств.

Синергетичний ефект передбачає орієнтацію стратегій, схем і механізмів розвитку кластеру та появу в результаті їх реалізації якісно нових функціональних властивостей структури (різних видів синергетичного ефекту від об'єднання підприємств, банків тощо).

Синергетичні ефекти виявляються в кластері в рамках спільного використання ключових чинників виробництва. Причому формування передумов виникнення чинників здійснюється за підтримки відповідних об'єктів інноваційної інфраструктури. В рамках даного галузевого кластеру утворюються наступні види синергетичних ефектів:

— технологічний — спільне використання базових технологій, дифузія технологічних новин, передача ноу-хау;

— ресурсний — спільне використання на пільгових умовах ключових видів ресурсів;

— інфраструктурний — спільне використання на пільгових умовах елементів інфраструктури, необхідних для всіх підприємств (банківських, страхових, консалтингових послуг);

— інформаційний — формування єдиного інформаційного простору в супутніх секторах галузі.

В цілому, ефект від використання кластерної структури управління виявляється в поліпшенні низки економічних показників, таких як рентабельність і прибуток від ведення інноваційної і виробничої діяльності, що пояснюється раціональним вибором інноваційних проектів, заснованим на вірній орієнтації як на конкретні потреби споживачів, так і на перспективний розвиток кластера. Крім того, за рахунок обґрунтованого розподілу інтенсивності інноваційної діяльності в часі та її адаптації до фінансових умов, що складаються, покращується фінансова стійкість об'єднаних підприємств кластера.

Таким чином, кластерна модель управління є ефективним підходом до організації і управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств, а отже, забезпечує зростання їх інноваційної активності.

Висновки та перспективи розвитку. Згідно з результатами проведеного дослідження, необхідно підсумувати і проаналізувати переваги кластерної структури управління для підприємств:

- можливість більш ефективного та раціонального використання наявних потенціалів і залучених інвестиційних коштів для розвитку інноваційного потенціалу, що є головною метою для підприємств;

- взаємне збагачення знаннями, ідеями, що сприяє нарощуванню інтелектуального потенціалу і ефективному управлінню розвитком інноваційного потенціалу підприємств, що об'єднуються;

- фінансова підтримка між учасниками кластеру, формування єдиних фінансових ресурсів в інноваційному фонді об'єднання, які мають цільове призначення — розвиток інноваційного потенціалу;

- можливість залучення як державних, так і іноземних інвестицій;

- підвищення гнучкості та розвиток інноваційного потенціалу, доступ до нових технологій та обладнання, що дозволяє виробляти конкурентноздатну продукцію, збільшити обсяг її виробництва;

- можливість спільно та ефективно вирішувати проблеми на рівні органів влади;

- об'єднання усіх компонентів інноваційного виробничого процесу для досягнення високого економічного результату.

Література: 1. Василенко В. А. Стратегии и инновации в системе менеджмента : [учеб. пос.] / В. А. Василенко, И. Е. Мельник. — М. : МГИУ, 2001. — 418 с. 2. Василенко В. О. Теорія та практика розробки управлінських рішень : [навч. пос.] / В.

О. Василенко. — К. : ЦУЛ, 2002. — 420 с. 3. Економіка і організація інноваційної діяльності : [навч. пос.] / І. І. Цигилик, С. О. Кропельницька [та ін.] — К. : ЦНЛ, 2004. — 128 с. 4. Економіка й організація інноваційної діяльності : [підручник] / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін. ; [під ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка. — К. : В-во «Професіонал», 2004. — 960 с. 5. Хакен Г. Синергетика / Г. Хакен ; [пер. с англ.]. — М. : Мир, 1980. — 328 с. 6. Burgelman R. A. Maidigue M. A. Strategic Management of Technology and Innovation. — Homewood, Illinois. IRWIN, 2004. 7. Cardoza G. Learning and innovation paths in East Asia // Science and Public Policy. — 2003. — August. 8. Devlin G., Bleackley M. Strategic Alliances — Guidelines for Success // Long Range Planning. — 1988. — Vol. 21, № 5. — P. 18—23. 9. Dussauge P., Garrette B., Mitchell W. Learning from Competing Partners: Outcomes and Durations of Scale and link Alliances in Europe, North America and Asia // Strategic Management Journal. — 2000. — Vol. 21, № 2. — P. 99—103. 10. Feldman V. P., Audretsch D. B. Innovation in Cities: Science based Diversity // Specialization and Localized Competition—European Economic Review. — 1999. — № 43. — P. 409—429. 11. Freeman H. The Economics of Industrial Innovation. — Hammond Sworth; Penguin, 1974.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Гаджієва Л.

Київський національний університет технологій та дизайну

Анотація В статті викладено результати досліджень щодо оцінки корпоративної культури та запропонована авторська систематизація методів оцінки для ефективного управління персоналом підприємства.

Ключові слова: Корпоративна культура, діагностика внутрішнього середовища, персонал підприємства.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ КОРПОРАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ

Гаджиева Л.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Аннотация В статье изложены результаты исследований по оценке корпоративной культуры и предложена авторская систематизация методов оценки для эффективного управления персоналом.

Ключевые слова: корпоративная культура, диагностика внутренней среды, персонал предприятия.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF THE ASSESSMENT OF CORPORATE CULTURE ON INDUSTRIAL ENTERPRISE

Hajiyev L.

Kyiv National University of Technology and Design

Abstract. The article presents the results of studies to evaluate the proposed kororatyvnoyi Culture and author systematization of evaluation methods for effective management of personnel.

Keywords: corporate culture, diyaahnostyka internal environment, enterprise personnel.

Постановка проблеми Зараз, коли бізнес активно глобалізується і інтернаціоналізується, підприємству, аби бути успішним в довгостроковій перспективі, дуже важливо знати і реалізовувати свої конкурентні переваги. Поза